

I UVOD I METODOLOGIJA RADA

1. Predmet i cilj rada

Prilikom odabiranja naučnog područja u okviru koga treba odrediti temu i pisati magistarski rad, odabrano je naučno područje društvenih nauka-oblast prava u kom je izvršen izbor i formulisanje teme. Samim izborom i formulisanjem teme „Prekršajno pravo u teoriji i praksi,, već je u osnovi određen i utvrđen predmet rada i formulisan problem.

Polazna osnova za izbor teme bio je interes za oblast prekršajnog prava gdje je formulisanje problema trajalo duži vremenski period pri čemu su izbor teme determinisala poznata nam metodološka uputstva i pravila po kojima tema mora biti vezana za jednu zaokruženu cjelinu.¹

Imajući u vidu da tema ne smije biti ni preširoka ni preuska kao i to da se ne radi o jednom suviše uskom ili preširokom problemu došlo se do odgovarajuće teme pod nazivom „Prekršajno pravo u teoriji i praksi,,.

Ovako utvrđeni predmet istraživanja podrazumjeva obradu prekršajnog prava prvenstveno u Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj sa naglaskom na teoriju i praksu prekršajnog prava u poslednjih dvadesetak godina i najnovijih radikalnih promjena unazad godinu dana nakon donošenja najnovijih Zakona o prekršajima u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine kao i Zakona o prekršajima Bosne i Hercegovine.

Razvoj efikasnog i uspješnog sistema prekršajnog prava koji može da se suoči sa sve većim brojem učinilaca prekršaja, uz istovremeno poštivanje osnovnih ljudskih prava i sloboda s jedne strane i poštivanje vladavine prava s druge strane, je stalno prisutan izazov kako u našem tako i u svim evropskim društvima.

¹ Dr Šamić Midhat: *Kako nastaje naučno djelo*, Sarajevo, 1972.g.,str. 23.

Poseban interes u ovoj oblasti su okolnosti u kojima se nalazi naše društvo koje je usvojilo moderno zakonodavstvo koje nastoji da napravi najbolji mogući spoj međunarodnih pravnih standarda sa tradicionalno dobrim rješenjima domaćeg zakonodavstva.

Kao plod saradnje međunarodnih i domaćih eminentnih akademika i praktičara a u okviru koji je dala Evropska komisija i Savjet Evrope iz svih značajnih grana prava (krivičnog prava, građanskog prava itd.) donešeni su mnogi sistemski zakoni pa tako i zakon o prekršajima.

Osnovni cilj ovoga rada u oblasti prekršajnog prava je produbljivanje suštine predmeta istraživanja i po mogućnosti rješavanja toga problema.²

Sticanje naučnih saznanja za uspješnu primjenu prekršajnog prava u društvu, proučavanjem organizacije, pravne regulative, sa posebnim osvrtom na propise koji regulišu prekršajnu oblast a uvažavajući ograničavajuće faktore prisutne unutar i van datog sistema, je cilj ovog rada.

Obrada teme ima za zadatak da ostvari dva cilja i to naučni i praktični cilj. Isti će se ostvariti korištenjem logičke (dijalektičke) sintagme – utvrđivanjem prethodnog razvoja (juče) , analizom- utvrđivanjem današnje primjene prekršajnog prava i na kraju predviđanjem smjera razvoja i primjene prekršajnog prava u našem društvu (sutra).

Pored navedenih ciljeva, cilj istraživanja je:

- prihvatiti ili odbaciti hipotezu,
- analizirati rješavanje prekršajnih predmeta,
- analizirati prekršajno pravo u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini,
- analiza i sagledavanje mjesta i uloge prekršajnog prava u pravnom poretku,
- ponuditi prijedloge za poboljšanje efikasnosti rješavanja prekršajnih predmeta.

Opšti i operacioni (naučni i praktični) ciljevi ovog rada su saznanja u kojoj mjeri je efikasno novo prekršajno pravo te prekršajna reforma provedena u tom pogledu.

² Dr. Milošević Novak i dr. Milojević Saša: *Osnovi metodologije bezbjednosnih nauka*, Beograd, 2001.g., str.165

2. Utvrđivanje hipoteze

Kako je utvrđen predmet i cilj istraživanja (kao bitni elementi u radu), utvrđena je i hipoteza koja je nužan i logičan slijed misaonih radnji i postupaka u projektu istraživanja prekršajnog prava u teoriji i praksi.

Hipoteza ima svoju funkciju i značaj u svakom konkretnom segmentu istraživanja i kao određena pretpostavka neprovjeren je sud za koji predpostavljamo da je istinit. Hipoteza je ideja za koju smo uvjereni da vodi rješenju problema istraživanja. Istom se određuje kako smjer tako i okvir istraživanja. Hipotezom se ne zauzima aprioran stav o njenom ishodu i rezultatima istraživanja i zato treba imati na umu da se hipoteza ne brani već da je ona samo oslonac, pretpostavka koja se tokom istraživanja može opovrći ili potvrditi.

Utvrđivanje hipoteze je misaoni rad koji u predmetu istraživanja prekršajnog prava treba da pretpostavi na koji način i u kolikoj mjeri je efikasno prekršajno pravo u našem društvu sa svim svojim specifičnostima.

Hipoteza se najčešće definiše kao misaona pretpostavka u obliku pojmova i stavova o mogućim činjenicama budućeg saznanja o još neotkrivenim svojstvima, odnosima, uslovima nastanka promjena ili razvoja.³

Dobro postavljena hipoteza je permanentna vodilja onome ko istražuje tako da je njena funkcija i uloga velika. Kako bi se formulisala dobra hipoteza istraživač mora dosta znati o predmetu istraživanja tako da ista mora biti rezultat dobrog prethodnog poznavanja materije istraživanja a ne da hipoteza bude plod površnog poznavanja problema ili isključivo plod mašte.

Znanje o predmetu istraživanja, uvođenje u problem i mašta kao zamisao o problemu⁴, su tri bitna izvora za hipotezu koje su utvrdili teoretičari-metodolozi.

Imajući u vidu navedene preporuke kao i značaj hipoteze, probleme njenog definisanja i njenu funkciju došlo se do formulisanja hipoteza za naše istraživanje koja bi glasila:

³ Dr Zakić Milorad: *Metodologija naučno istraživačkog rada*, Banjaluka, 2000.g. str.54.

⁴ Hipoteza je intelektualni proizvod istraživačgdje se i iz čega se ne može isključiti produktivna – bogata mašta. Iz istorije nauke je poznato da su mnoge, veoma dobre, hipoteze bile plod bogate mašte. „Mašta je psihički proces stvaranja novih likova na osnovu ranijih opažanja....mašta je zasnovana na modifikovanju i stvaralačkom kombinovanju već postojećih predstava, utisaka i znanja....., (Lukov-Platonov: *Vojna psihologija*, VIZ, Beograd, 1972.g.).

Prekršajno zakonodavstvo, u našem društvu prerasta u sve značajniju granu prava kojom se, uz poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, uvođenjem novih skraćenih metoda prekršajnog postupaka kao i harmonizacijom i objedinjavanjem prekršajnih propisa, podržava vladavinu zakona⁵ i sve više ostvaruje niz pozitivnih efekata, kao što su, efikasnija borba protiv učinilaca prekršaja, preventivno discipliniranje građana da ne čine teža-krivična djela, te posredan pozitivan uticaj na sve sfere društvenog života a naročito na povoljniji privredni ambijent kako za domaće tako i inostarne privredne subjekte.

3. Metode istraživanja

Bez dobro i pažljivo odabranih metoda nema praktičnog ni teorijski uspješnog rada, metoda je način rada koji se sastoji od niza radnji i postupaka kojima se dolazi do određenih saznanja.

Savremeni naučnici su potvrdili važnost i značaj metode u nauci a koje su postavili naučnici još iz Antičkog doba.

Teoretičari obično razlikuju tri osnovne – standardne istraživačke metode: normativnu, eksperimentalnu i istorijsku.⁶

U ovom radu korištene su sledeće metode: dijalektička, analize, istorijska, komparativna, deduktivna, induktivna i statistička metoda.

- dijalektička kao najstarija metoda kojom se polazi od teze, zatim analize i na kraju se dođe do sinteze i rezultata.

- metoda analize je usko povezana sa metodom sinteze te u osnovi daju cjelovit pogled na problem, gdje se prvo koristi analiza i sa istom se raščlanjuje cjelina na djelove, pa se analizom svakog dijela posebno ulazi u strukturu problema, uočavaju osobine svakog segmenta, razlike, sličnosti i protivrječnosti.

⁵ „U zemlji u kojoj prevladava vladavina zakona sudovi odmjeravaju jednaku pravdu za sve, bogate i siromašne, moćne i slabe, junake i zlikovce.... ovo još nije situacija u BiH.,, JSAP-ov Tematski izvještaj IX: Nezavisnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini, novembar 2000. godine. JSAP je bio program za procjenu pravosudnog sistema Misije UN-a u BiH.

⁶ Dr Šamić Midhat: *Kako nastaje naučno djelo*, Sarajevo, 1972.g.,str. 14.

- istorijska metoda u ovome radu je korištena s obzirom da je opisano i proučeno prekršajno pravo u ranijem periodu.

- komparativna metoda će biti takođe korišćena prilikom upoređivanja prekršajnog prava i njihovih razlika u vremenskom periodu kako bi se došlo do formiranja vlastitih stavova i zaključaka.

- deduktivna metoda će naći svoju primjenu u saznanju pojedinačnog i posebnog na osnovu opšteg.

- induktivna metoda kao proces logičkog zaključivanja će se koristiti sa ciljem opšte spoznaje na osnovu pojedinačnog i posebnog.

- statistička metoda je korištena tokom analize kvantitativnih podataka.

4. Izvori saznanja za rad

Prilikom izrade ovog rada korišteni su brojni izvori saglasno odabranoj temi, tako da su osnovni izvori tzv. primarni izvori, koji su konsultovani i nalaze se u raznim arhivima, ustanovama, dokumentaciji i sudovima.

Drugu grupu izvora čini naučna i stručna literatura u vidu naučnih knjiga, komentara zakona, časopisa, izvještaja i drugih publikacija.

Kao treća grupa izvora saznanja su raznovrsni normativni propisi, kao što su ustav, zakoni, pravilnici, uredbe, statuti, poslovnici te druge odluke u odgovarajućim institucijama.

5. Područje istraživanja

Područje istraživanja je pravno područje, oblast prekršajnog prava, sa pretenzijom da objedini teorijsko i praktično znanje kako materijalnog prekršajnog prava, tako i prekršajnog procesnog prava, gdje će se između ostalog i analizirati normativni nivo prekršajnog prava te pretežno sudska praksa u toj oblasti.

Ukazaće se na neke probleme koji se javljaju u načelno dobro postavljenom sistemu prekršajnopravne zaštite. Posebno će se razmatrati i novosti nedavno

donesenog Zakona o prekršajima koji otvara neke nove mogućnosti koje bi prekršajnu zaštitu mogle učiniti još efikasnijom.

Istraživaće se teorija i praksa domaćeg prekršajnog prava, na pretežno području Republike Srpske kao i Bosne i Hercegovine, gdje su u najbitnijem identični kako normativni propisi tako i njihova praktična primjena.